

The Gleaner

Vol 3 (1965)

Γεώργιος Α. Μαυροκορδάτος. Βιβλιογραφική συμβολή

Εμμ. Ι. Μοσχονάς

doi: [10.12681/er.9460](https://doi.org/10.12681/er.9460)

Copyright © 2016, Έμμ. Ι. Μοσχονάς

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Μοσχονάς Ε. Ι. (2016). Γεώργιος Α. Μαυροκορδάτος. Βιβλιογραφική συμβολή. *The Gleaner*, 3, 106–109.
<https://doi.org/10.12681/er.9460>

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ

Στήν *Ἑλληνική Βιβλιογραφία* τῶν Δ. Γκίνη καὶ Β. Μέζα περιλαμβάνονται τίτλοι 13 ἔργων τοῦ Γ. Μαυροκορδάτου σχετικῶν μὲ τὸ Αὐτοκέφαλο τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ὅλα εἶναι τυπωμένα στὸ χρονικὸ διάστημα 1852-1855. Μία πιδ προσεκτικὴ παρατήρηση μᾶς ὀδηγεῖ στὴν διαπίστωση ὅτι ὁ Μαυροκορδάτος, εἴτε γιὰ νὰ σώσει τὰ λιγοςέλιδα ἔργα του ἀπὸ τὴν φθορά, εἴτε γιὰ νὰ διευκολύνει τὴν κατανόησή τους, τὰ συστάχωσε ὅλα σὲ τρεῖς τόμους. Ὁ κάθε τόμος περιέλαβε ἓνα νέο ἔργο καὶ περισσότερα παλιά. Ἔτσι μερικὰ ἔργα του δὲν κυκλοφόρησαν ποτὲ ἀνεξάρτητα.

Ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς τρεῖς τόμους κυκλοφόρησε στὰ 1854 μὲ τίτλο *Ἡ θεοτείχιστος ἐκκλησία* περιέλαβε ὅλη τὴν συγγραφικὴ παραγωγή τοῦ Μαυροκορδάτου ὡς τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1855, τὴν ἀναφερόμενη στὰ ἑλληνικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, δηλαδὴ τὰ πάρα κάτω ἑπτὰ ἔργα :

α' *Περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος* σὲ τρία φυλλάδια τυπωμένα στὰ 1852 (*Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 5803*).

β' *Ἐπιστολιμαία διατριβὴ πρὸς Φαρμακίδην* τοῦ 1853 (*Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 5963*).

γ' *Περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας* τοῦ 1853 (*Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 6076*).

δ' *Καὶ αὐθις περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας* τοῦ 1853 (*Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 5997*).

ε' *Περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὸ τρίτον* τοῦ 1853 (*Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 6077*).

ς' *Αἱ δύο ἐπιστολαὶ* τοῦ 1853 (*Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 5883*).

ζ' *Διαφώτισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων* τοῦ 1854 (*Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 6204*).

Προτάχθηκε στὰ φυλλάδια αὐτὰ πρόλογος ἀπὸ κδ' σελίδες ὁ ὁποῖος στὴν *Ἑλληνική Βιβλιογραφία* (ἀριθ. 6230) ἀναφέρεται σὰν χωριστὸ ἔντυπο μὲ τίτλο *Ἡ θεοτείχιστος ἐκκλησία*. Ὁ τίτλος ὁμοίως αὐτὸς ἀνήκει σὲ ὀλόκληρο τὸν τόμο καὶ οἱ κδ' σελίδες (χαρακτηριστικὴ εἶναι

καὶ ἡ σελιδαρίθμησή τους με ἑλληνικὰ στοιχεῖα) ἀποτελοῦν μόνο τὸν πρόλογο. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν πίνακα περιεχομένων στὴν σελ. δ' ὅπου γράφεται: *Πρόλογος. Σελ. α'-κδ'*. Στὸν ἴδιο πίνακα βλέπουμε πὼς τὰ συσταχωμένα στὸν τόμο φυλλάδια διατήρησαν τὴν παλιά τους σελιδαρίθμηση. Δὲν πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἀνατύπωση, ἀλλὰ γιὰ χρησιμοποίηση τῶν φυλλαδίων ποὺ εἶχε ὁ συγγραφέας, καὶ τὰ ὅποια, μάλιστα, εἶχαν τυπωθεῖ σὲ διάφορα τυπογραφεῖα.

Ὁ δεῦτερος τόμος πῆρε τὸν τίτλο του ἀπὸ τὸ πρῶτο βιβλίον ποὺ περιέλαβε, τὸ *Φαρμακίδιον τὰ διπλᾶ* (Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 6578), καὶ κυκλοφόρησε στὰ 1855. Μαζί του σταχώθηκαν καὶ δύο ἄλλα ἔργα του, τυπωμένα τὸ προηγούμενον ἔτος: *Ἡ φωνὴ ἑνὸς μόνου Ἑλλήνου* (Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 6240) καὶ *L' Ultramontanisme démasqué par lui-même*¹. Τὰ σχετικὰ με τὸν τόμο αὐτὸ ζητήματα λύνει ἡ σημείωση τοῦ ἐκδότη, στὸ τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου, ποὺ τὴν μεταφέρω ἐδῶ:

Εἰδοποίησις

Μνησὶν τοῦ συγγραφέως πεποιημένου πολλαχοῦ τοῦ παρόντος συγγράμματος δύο προεκδοθέντων αὐτοῦ φυλλαδίων, ἐπιγραφομένων *Ἡ φωνὴ ἑνὸς μόνου Ἑλλήνου* ὑποστηριχθεῖσα ἀπὸ τὰς φωνὰς δύο ἄλλων, καὶ, *L' Ultramontanisme démasqué par lui-même*, ἀμφότερα ταῦτα ἐπισυνάπτω πρὸς τελείαν κατάληψιν τῶν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ διαλαμβανομένων.

Ἐχὼν φίλε ἀναγνώστα, τὰ δύο συγγράμματα, τὴν Θεοτείχιστον Ἐκκλησίαν καὶ *Φαρμακίδιον τὰ διπλᾶ*, ἐν κατοχῇ ἔσῃ πάντων τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβῶς καὶ φιλοπόνοῦς ἐν δὴ τριετῆ γραφέντων παρὰ τοῦ σύμπασαν τὴν φαρμακίδειον τερθροειαν, καὶ ἀδολεσχίαν, καὶ φληναφίαν κατασιγᾶσατος.

Ὁ ἐκδότης

Στὰ 1855 κυκλοφόρησε καὶ ὁ τρίτος τόμος με τίτλο παρμένο ἀπὸ τὸ πρῶτον βιβλίον ποὺ περιέλαβε, δηλαδὴ *Ἡ καλλίγονος μήτηρ* (Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 6445). Μαζί του σταχώθηκαν δύο φυλλάδια τοῦ ἴδιου

1. Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Μαυροκορδάτου σὰν ξενόγλωσσο δὲν περιλαμβάνεται στὴν *Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία* ἢ πλήρη περιγραφή του εἶναι:

L' Ultramontanisme démasqué par lui-même ou réponse aux auteurs de la brochure intitulée, Hellenisme ou Moscovisme par G. A. Maurocordatos Docteur en Droit,

professeur ordinaire à l' Ecole de Droit, ex-Recteur de l' Université Royale d' Othon, membre correspondant du comité historique des Arts et monuments, chevalier de l' ordre Royal du Sanneur. Athènes. 1854. [στὸ τέλος:] Imprimerie d' André Coromélas. 80, σ. 46.

ἔτους· Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 6434) καὶ Ἡ νεοφώτιστος (Ἑλλ. Βιβλ. ἀριθ. 6449). Μία σημείωση στὸ τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου μιλάει γιὰ δυὸ μονογραφίες ποὺ ἐπισυνάπτονται καὶ ποὺ οἱ τίτλοι τους ἀναφέρονται στὶς σελίδες 27 καὶ 66. Καὶ σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση ὁ τόμος ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα προσπάθειας γιὰ καλύτερη κατανόηση τοῦ κειμένου.

Οἱ παρατηρήσεις αὐτὲς μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ προχωρήσουμε στὶς πρὶ κατω βιβλιογραφικὰ διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις, οἱ ὅποιες ἀναγράφονται ἐδῶ σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς *Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας* :

★ 5803. Ἐν στ. 6 πρόσθετες : Ἐν Ἀθήναις, τύποις Λ. Α. Βιλαρά καὶ Β. Λιούμη.

Ἐν τέλει πρόσθετες : Καὶ τὰ τρία φυλλάδια συνεσταχώθησαν τῷ 1854 εἰς τὴν «Θεοτείχιστον Ἐκκλησίαν» (ἀριθ. 6230).

★ 5883. Ἐν τέλει πρόσθετες : Συνεσταχώθη τῷ 1854 εἰς τὴν «Θεοτείχιστον Ἐκκλησίαν» (ἀριθ. 6230).

★ 5963. Ἐν τέλει πρόσθετες : Συνεσταχώθη τῷ 1854 εἰς τὴν «Θεοτείχιστον Ἐκκλησίαν» (ἀριθ. 6230).

★ 5997. Ἐν τέλει πρόσθετες : Συνεσταχώθη τῷ 1854 εἰς τὴν «Θεοτείχιστον Ἐκκλησίαν» (ἀριθ. 6230).

★ 6076. Ἐν τέλει πρόσθετες : Συνεσταχώθη τῷ 1854 εἰς τὴν «Θεοτείχιστον Ἐκκλησίαν» (ἀριθ. 6230).

★ 6077. Ἐν τέλει πρόσθετες : Συνεσταχώθη τῷ 1854 εἰς τὴν «Θεοτείχιστον Ἐκκλησίαν» (ἀριθ. 6230).

★ 6204. Ἐν τέλει πρόσθετες : Συνεσταχώθη τῷ 1854 εἰς τὴν «Θεοτείχιστον Ἐκκλησίαν» (ἀριθ. 6230).

★ 6230. Ἡ ἀκριβὴς περιγραφή ἔχει ὡς ἑξῆς :

★ 6230. **Ἡ Θεοτείχιστος Ἐκκλησία** ὑπὸ **Γ. Α. Μαυροκορδάτου**. Ἀθήνησιν, (κατὰ τὴν ὁδὸν Κολοκοτρώνη, ἀριθ. 128) 1854.

Εἰς 8ον, σ. κδ' (Πρόλογος) + 1-24 (Περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος φυλ. Α') + φ. 1 ἄ. ἀ. + σ. 29-55 (Περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος φυλ. Β') + φ. 1 ἄ. ἀ. + σ. 59-197 (Περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος φυλ. Γ') + σ. 24 (Ἐπιστολιμαία διατριβὴ) + σ. 24 (Περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας) + σ. 16 (Καὶ αὐθις περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας) + σ. 24 (Περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὸ τρίτον) + σ. 16

(Αἱ δύο ἐπιστολαί)+σ. 63 (Διαφώτησις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νόμων). Ἀποτελεῖ συστάχωσιν παλαιότερων ἐντύπων μὲ προσθήκην ἑνὸς προλόγου. ΓΕΝ. Theol. 1857.

★ 6240. Ἐν τέλει πρόσθετες: Συνεσταχώθη τῷ 1855 μὲ τὸ «Φαρμακίδου τὰ διπλᾶ» (ἀριθ. 6578).

★ 6434. Ἐν τέλει πρόσθετες: Συνεσταχώθη μὲ τὸ ἔργον «Ἡ καλλίγονος Μήτηρ» (ἀριθ. 6445).

★ 6445. Ὁ στ. 6 νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῶν ἐξῆς:

Εἰς 8ον, σ. ζ´+95+1 ἄ. ἄ. (Ἡ καλλίγονος μήτηρ)+σ. 16 (Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη)+σ. 40 (Ἡ νεοφώτιστος). Ἡ καλλίγονος μήτηρ δὲν ἐκυκλοφόρησεν ἀνεξαρτήτως. ΕΒΕ. Θ. 8743 Ε.Η.Ι., ΓΕΝ. Theol. 1858.

★ 6449. Ἐν τέλει πρόσθετες: Συνεσταχώθη μὲ τὸ ἔργον «Ἡ καλλίγονος μήτηρ» (ἀριθ. 6445).

★ 6578. Ὁ στ. 4 νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῶν ἐξῆς:

Εἰς 8ον, σ. ιβ´+260 (Φαρμακίδου τὰ διπλᾶ)+24 (Ἡ φωνὴ ἑνὸς μόνου Ἑλλήνου)+46 (L' Ultramontanisme démasqué par lui-même). Τὸ «Φαρμακίδου τὰ διπλᾶ» δὲν ἐκυκλοφόρησεν ἀνεξαρτήτως. ΓΕΝ. Theol. 1857 καὶ Κ.Γ. 114, Βιβλιοθήκη ΚΝΕ/ΒΙΕ, ΚΔ.

Ἐμμ. Ι. Μοσχονᾶς